NEDERLANDSCHE STEMMEN

OVER

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Gelijk er geschreven is: Ik hebbe geloofd, daarom heb ik gesproken, zoo gelooven wij ook, daarom spreken wij ook.
2 COR. IV: 13.

DE VERWACHTING DER KERK.

Voor een hart dat waarachtig lief heeft, is altoos de afwezigheid van den Geliefde smertend; de herinnering zijner tegenwoordigheid liefelijk; de hoop op zijne wederkomst opbeurend en troostend. De Gemeente van Christus, zijne bruid, wier kenmerk echte liefde tot den Heere is (*de liefde*, zegt zij (*), *is zijne banier over mij!*) roept daarom aan het eind van Joannes Openbaring uit, (en Gods Geest spreekt het in haar hart:) *Ja, amen, Heere Jezus, kom haastelijk!* Weêrklank op die trouwe liefdestem is het woord der Profetie: *Zie, ik kome haastelijk!* 't welk de Geest Gods van den Zoon getuigt, in het woord, aan de Gemeente achtergelaten, om haar steun en troost te zijn gedurende al den tijd van zijn afzijn in den hemel; en men mag dus dit woord, reeds door Jezus vóór zijn vertrek van de aarde gesproken, en duizendmaal door den Trooster dien Hij gezonden heeft in zijne plaatse, aan zijne Kerk herhaald, (hoe verschrikkelijk ook voor de verachters Gods en versmaders van Zijnen Gezalfde,) onder de zalige verwachtingen der Kerk de eerste plaats niet ontzeggen.

De liefde van en tot Christus, het Hoofd, werkt ook eene innige broederliefde onder al zijne leden; en in dat zalig gevoel vervult zich het gebed des Heeren tot den Vader in zijne laatste ure, voor alle degenen die door het woord zijner jongeren in Hem gelooven zouden: *dat zij allen één zijn, gelijkerwijs gij Vader in mij en ik in U, dat ook zij in ons één zijn: — ik in hen en Gij in mij, opdat zij volmaakt zijn in één!* Één door den Geest der liefde, die de Geest is des Vaders en des Zoons, verliest elk lid zijne eigenliefde, voor zoo ver in hem de zonde gedood wordt, in de liefde tot Christus en alle zijne leden, en de verwachtingen van dat geheele lichaam worden de zijne door die éénheid des Geestes. En dat niet slechts jegens alle de jongeren van den Heer die nu leven, maar ook jegens hen die vroeger ontslapen zijn, en degene die nog leven zullen *tot dat Hij komt.*

Dat gezegend en heerlijk gevoel, het kenmerk van Jezus ware discipelen, vertoonde zich vooral heerlijk in de Apostelen, die de lotgevallen van Christus Kerk, tot in de laatste tijden, beschouwen en behartigen, als hen persoonlijk en allerbijzonderst aangaande. Meest in Joannes, den Apostel der liefde, wien met betrekking tot 's Heilands tweede komst een gelijk voorrecht te beurte viel als den vader aller geloovigen, Abraham, met betrekking tot 's Heeren eerste verschijning, daar van dezen getuigd wordt *dat hij den dag van Jezus Christus gezien heeft* (namelijk, in het helderst en heerlijkst geloofsgezicht) *en is verblijd geweest.* Even zoo werd in Joannes vervuld het woord zijns dierbaren Meesters: *indien ik wil dat hij blijve tot dat ik kome*, (dat is: tot dat hij mijne wederkomst als tegenwoordig zie) *wat gaat het U aan?* De Apostel-profeet toch werd door dien Geest Gods, voor wien geen afstand van tijd (even min als van plaats, Hand. VIII. v. 39, 40) bestaat, overgebracht in het midden dier Gemeente van het laatste der tijden, die Jezus eenmaal met eigen oogen zal zien; en hij zag den Heere, gelijk nog niemand anders Hem gezien heeft, komende op de wolken des hemels!

Naast Joannes was uitnemend in de liefde de groote Apostel der Heidenen, *geroepen niet van menschen noch door een mensche*, maar door den Heer uit den hemel, *wanneer het Gode behaagde zijnen zoon in hem te openbaren*, *opdat hij denzelven door het Evangelie*

(*) Hoogl. II. v. 4.

onder de heidenen, *zoude verkondigen*, en die niettegenſtaande deze roeping tot de heidenen, zoo vurig was in de liefde jegens zijn volk en zijne maagſchap naar den vleeſche, *dat hij zelve wel zoude gewenscht hebben verbannen te zijn van Christus voor zijne broederen*, *de Israëliten*. Is het wonder, dat dan ook deze Apostel, offchoon *bereid te ſterven te Jeruzalem voor den name des Heeren* (*), en wetende *dat hij als een drankoffer ſtond geofferd te worden*; ja die *begeerte had om ontbonden te worden*; nogtans de verwachting der Kerk als één geheel, één lichaam des Heeren, door den loop der tijden heen, in den Geest der liefde en vereeniging, tot de zijne maakt, en de hoop op zijne aanſtaande ontbinding als het ware verloochent, om met zijne medebroederen in Christus van de op aarde ſtrijdende kerk, geloovig te hopen op de toekomſtige wederverſchijning haars Heeren, om haar met en in Hem te doen zegepralen, ten jongſten dage! Daarom ſchrijft hij onder anderen (†): *Want dit zeggen wij u door het woord des Heeren*, *dat wij die levendig overblijven zullen tot de toekomst des Heeren*, *niet zullen voorkomen degenen die ontſlapen zijn*; *want de Heere zelve zal met een geroep*, *met de ſtemme des Archangels en met de bazuine Gods nederdalen van den Hemel*, *en die in Christus geſtorven zijn*, *zullen eerst opſtaan*; *daarna wij die levendig overgebleven zijn zullen te zamen met hen opgenomen worden in de wolken den Heere te gemoete in de lucht*, *en alzoo zullen wij altijd met den Heere wezen*. *Vertroost malkanderen met deze woorden!*

Doch de dierbaarſte waarheden, worden door het Ongeloof het hevigſte miskend. Deze éénheid der Apostelen met de kerk van alle tijden die zij ſtichteden, dit hun voortleven (mag men zoo ſpreken) met de geliefde gemeente, door alle de Eeuwen der Christenheid henen, gelijk de vader die van de aarde ſcheidt zijne kinderen en kleinkinderen op de levensbaan als verzelt, in hen blijft voortbeſtaan, en in en met hen lijdt of triumfeert, ziet de neologie in dit profetisch getuigenis der liefde geheel voorbij, en beſpeurt ſlechts een ijdele begoocheling en zelfsbedrog der Apostelen, even als hadden deze, ſchoon naar het woord des Heeren door den Geest der onfeilbaarheid geleid en beſtierd, en door dien Geest ſprekende en ſchrijvende, zich dwaasſelijk verbeeld, dat de wereld wel door hen in eenige weinige jaren te bekeeren ware, en dat alsdan, binnen zeer korten tijd, Christus hun Heer zoude wederkomen (§). Het tegendeel hiervan is waar. De Apostelen wisten zeer wel dat de *dag van Christus* niet in dien zin aanſtaande was: *want die komt niet tenzij dat eerst de afval gekomen zij*, *en geopenbaard zij de mensch der zonde*, *de zone des verderfs*, *die zich tegenſtelt tegen al wat God genaamd*, *en als God geëerd wordt*; — de Antichrist (*); maar zij ſpraken in de profetiſche taal het geloof der Kerk uit, in onderſcheiding en tegenoverſtelling van die *ſpotters*, *welke zeiden: waar is de belofte zijner toekomſte? want van dien dag dat de vaderen ontſlapen zijn blijven alle dingen alzoo*, *gelijk van het begin der ſchepping* (†).

De profetiſche taal toch, de taal der mannen die van Gods Geest gedreven werden, beſchouwt en draagt de wereldgebeurtenisſen, niet uit de menſchelijke laagte voor, maar uit de hoogte Gods, bij welken *één dag is als duizend jaren en duizend jaren als één dag* (§); ja, wiens *heden* is het heden der eeuwigheid; zoodat het *ſpoedig*, en *haastelijk* der profetiſche Schriften, naar dezen maatſtaf berekend, den loop van eeuwen niet noodzakelijk uitſluit (**); en het *Maran atha* (*de Heere komt*) des Nieuwen Verbonds in het boek van Joannes gezichten, in dergelijke uitgebreidheid is op te vatten als dat van den laatſten Profeet des O. T. wanneer hij van den Mesſias voorſpelt: *En* SNELLIJK *zal tot zijnen tempel komen die* HEERE *dien gijlieden zoekt*, *te weten de Engel des Verbonds aan den welken gij lust hebt: ziet Hij komt*, *zegt de Heere der Heirſcharen* (††). Immers de zeer ſpoedige en binnen weinige eeuwen of jaren ingeſlotene vervulling der profetiën is eene geheel menſchelijke, naar menſchelijke bekrompenheid uitgevondene uitlegging, die in de woorden des eeuwigen Gods geenszins mag worden ingebracht.

De voornaamſte bedenking waarachter men, bij het ver verwijderd ſtellen van de toekomst des Heeren ſchuilt, is deze: » Christus zal niet wederkomen, dan wanneer eerst de volheid der heidenen zal zijn ingegaan en alsdan zal geheel Israël zalig worden. Niet eerder is Christus toekomst te verwachten. En hoeveel duizend millioenen heidenen zijn er nog, die zelfs volksgewijze nooit de boodſchap des Evangeliums gehoord hebben! Hoeveel duizende jaren mag men wachten dat nog met hun-aller bekeering zullen verloopen!”

Deze bedenking ſteunt op het XIe Hoofdſtuk van Paulus brief aan de Romeinen vs. 25. Men wordt hierbij onzes inziens door eene min juiste vertaling van het ſpoor afgebracht. Men leest in de meeste overzettingen dat »de verharding over Israël gekomen is tot dat de volheid der heidenen *zal ingegaan zijn*, en alzoo zal geheel Israël zalig worden, gelijk geſchreven is: De Verlosſer zal uit Sion komen en zal de godloosheden afwenden van Jakob”: en alzoo ſchijnt de wederkomst van Hem, die *Sions Verlosſer* is, de voorafgegane toebrenging van de volheid der heidenen (d. i. de *volle menigte*, als overſtaande tegen *een deel* van Israël (§§)) tot het geloof in Christus te vorderen. Doch daar de Heer zelf bij den Evangelist vraagt: *de Zoon des menſchen*, *zal*

(*) Hand. XXI. v. 13.
(†) 2 Theſ. IV. v. 15—18.
(§) Dit neologiſche gevoelen is in ons Vaderland afkomstig van den voormaligen Dordrechtſchen Predikant V. BOSVELD, in zijne *Verklaringen der Brieven van Paulus*.

(*) 2 Theſ. II. v. 3, 4. verg. met 1 Joann. II. v. 18.
(†) 2 Petr. III. v. 3, 4.
(§) 2 Petr. III. v. 8.
(**) Openb. I. v. 1, 3.
(††) Mal. III. v. 1. Verg. ook Hagg. II. v. 7. met Hebr. XII. v. 26.
(§§) Tegenover elkander ſtaan dan ook de gelijk gevormde woorden πλήρωμα en ἥττημα. Het eerſte moet hier *volle menigte*, algeheelheid beteekenen, zoo als blijken kan uit vergelijking van 1 Cor. X. v. 26, 28.

Hij, als Hij komt, ook geloove vinden op aarde (*)? en deze plaats door veelvuldige andere van gelijken inhoud verſterkt wordt, zoo dunkt ons ontwijfelbaar, dat de uitdrukking van Paulus (ἄχρις οὗ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ) aldus, althans even zoo overeenkomſtig met het Grieksch als de gewone, moet worden vertaald: *tot dat de volheid der heidenen zal ingaan;* zoodat reeds de *aanvankelijke* roeping der heidenen (vooral wanneer die met de verwerping der vroegere christenvolken van ons werelddeel gepaard gaat) het teeken der naderende toekomst onzes Heeren uitmaakt.

Het is ook de ſtellige wil van Christus dat zijne Kerk hem geſtadig wachte (†); en wanneer deze verwachting uit haar midden vergaat en uit het oog wordt verloren, is dit een bewijs dat beide de wijze en dwaze maagden zijn in ſlaap gevallen (Matth. XXV.); zoodat de meermalen ſchijnbaar te voorbarig als op handen zijnde aangekondigde toekomst van Christus (dit was het geval onder anderen in de Eeuw der kruistochten; meer gelouterd ten tijde der Hervorming en later bij de gezegende opwekking in Duitschland door Spener te weeg gebracht,) ons niet alleen ten blijke en bewijze kan ſtrekken, dat zij eenmaal toch zeker, niet meer voorbarig, maar naar waarheid moet worden verkondigd; maar ook getuigt van een nieuw destijds ontwakend leven in 's Heeren Kerk, door het opwekken der liefde en van het verlangen naar Hem en de bruiloft des Lams.

Dat dan de liefde van Christus, door den H. Geest in onze harten uitgeſtort, rijkelijk in ons wone, en ons hartelijk en vurig doe verlangen naar de wederkomst van Hem die gezegd heeft: *Ik zal u geen weezen laten: ik kome weder tot u.* Laat de wensch die bij de lezing van de omwandelingen in het vleesch van Hem, *die vol was van genade en waarheid*, zich wel eens in het harte verheft: *ach, was Jezus nog op aarde!* een wensch, vergeefsch en onvervulbaar, omdat het God behaagde ons zooveel eeuwen later te doen geboren worden; zich zonder eenige vermindering van het verlangen der ziele, liever veranderen in, en vervormen tot die bede: *Ach kwam Jezus weêr op aarde!* om alzoo met den Geest en de bruid, Christus kerk van alle Eeuwen en geſlachten, uit te roepen: *Kom Heere Jezus, ja kom haastelijk.*

Verwacht den Koning, alle volken!
Hem, die ontzachlijk op de wolken
  Voor de oogen van 't verbaasd heelal
Omſtuwd van heilge hemelmachten,
Tot heil van hen die op Hem wachten,
  In majesteit verſchijnen zal!

De Leeuw uit Juda heeft verwonnen.
Reeds is Zijn algezag begonnen
  Omhoog, aan 's HEEREN rechterhand:
Welhaast, en Davids troon vergadert
De volken, tot zijn' glans genaderd,
  In 't uitverkoren heilig land!

Gij, Sion, eenzaam, woest nog heden,
Door heidnen al te lang vertreden,
  Juich, juich uw Koning in 't gemoet!
Voor wien 't geſchal der luchtbazuinen
D' olijfberg met zijn fiere kruinen
  Als hupplend rundvee davren doet!

Verdrukten, heft het hoofd ten hoogen!
De Silo komt uw tranen droogen,
  Uw banden slaken op zijn' dag.
Volzalig boven wensch en denken,
Hij wien dat heillicht toe zal wenken,
  Eer hij het uur van sterven zag!

Hij komt, Hij komt om de aard te richten!
Het Godverzakend volk zal zwichten
  Voor zijn ontzachlijk vlammend oog.
Dan zullen rond zijn troon zich scharen,
Die Hem getrouw ten einde waren,
  Wier knie zich voor geen Ongoôn boog.

Laat Wangeloof met zielsdwang groeien,
En smeden 't Godsvolk ijzren boeien,
  Zoolang de Heer 't gehengen zal:
Slechts kort zal hij den scepter dragen:
Haast wordt zijn harde kruin verslagen,
  Verneêrd in d' allerdiepſten val.

Natuur zelv' heigt met angtsvol ſmachten
In dezen donkerſten der nachten
  Naar de aanbraak van dien morgenſtond.
Verſchijn, o dag des heils, in 't Oosten,
Kom 't afgezwoegde ſchepſel troosten
  Op 's aardrijks uitgedorden grond!

Kom haastig, kom, gezegend Koning!
Ons hart verblijdt zich in uw krooning,
  Ons hart dat u ter eere juicht:
Reeds ſlaan wij naar de heemlen de oogen,
Waar alles van uw Alvermogen,
  Waar van uw grootheid alles tuigt.

(*) Luc. XVIII. v. 12.
(†) Luc. XII. v. 36.

GEDACHTEN

OVER HET BEWEERDE:

»DAT ER TE VEEL MENSCHEN ZIJN."

> Denn ein Christ lebet darum, dass er den Leuten nützlich sey, und nicht die Menschen, sondern ihre Laster vertilge, welches er nicht mag thun, wenn er niemand leiden will, ausser sich selbst.
> LUTHER.

Bij het uitbreken van felle oorlogen, hongersnood en beſmettende ziekten hoort men niet zelden van ſommige menſchen de opmerking maken, dat deze verſchrikkelijke plagen geenszins zoo ongelukkig zijn, *wijl er anders te veel menſchen op aarde zouden gevonden worden.*

Deze aanmerking is onbetamelijk en liefdeloos. Onbetamelijk, omdat zij eene zijdelingſche beſchuldiging

bevat van Hem, die tot de eerſte menſchen zeide: *wast en vermenigvuldigt u;* en deze ſtem nog in den boezem van ieder, immers van ſchier iederen mensch die den volwasſen leeftijd bereikt, laat hooren. Zij is liefdeloos, omdat men dus gaarne het leven van anderen zou opofferen, om zelf een onbekrompener beſtaan te genieten; en dat ſoms, offchoon men nog geheel geen hinder of nadeel van de voorgewende overbevolking ondervonden heeft. Immers men zal toch wel naauwelijks de grootmoedigheid hebben van zichzelven onder dezen wensch om beſnoeïïng te begrijpen!

Maar offchoon dan deze klachte noch betamend noch gevoelig kan worden genoemd, heeft zij wellicht evenwel een onmiskenbaren grond van waarheid, welke, hoezeer men het zich ook al mochte trachten te verbergen, echter ondanks die pogingen den onbevooroordeelde in het oog zou ſpringen?

Wij voor ons houden het daarvoor, dat niet de menigvuldigheid, maar de zonde en wrevel van het menschdom, deszelfs liefdeloosheid en zelfzucht, de wereld voor onze natuurgenooten te bekrompen maakt. De mensch, gelijk hij van nature is, is in oorlog met elk die zijn begeerte naar vermaak, genot, of rijkdom tegenſtaat, en van deze vijandſchap is de uiterlijke oorlog ſlechts een woedend uitbreken. De liefde daarentegen, die uit het Christengeloof geboren wordt, zoekt zich zelven niet, wordt niet verbitterd, gevoelt behoefte om zich mede te deelen en anderen gelukkig te maken; deze liefde die voorwerpen zoekt om wel te doen, verlangt naar de uitbreiding der bevolking en zoekt te gelijk middelen om in hare nooden te voorzien; en zij bezit die in den zegen van God; zij vermenigvuldigt ze door het gebed tot God; zij verkrijgt ze door het vertrouwen op God.

Eene nevenoorzaak van het gebrek in vele Staten onzes werelddeels is de ongelijkheid der fortuinen. De Filozofie onzer tijden zou die gaarne doen verdwijnen, om aan elk een' naar zijne verdienſten te geven. Behalven dat de uitvoerlijkheid van dit plan zeer te betwijfelen is, zoo zou het nog daarenboven niet voldoende zijn, want groote verdienſten omtrent een Staat brengen niet altoos die wijsheid met zich, welke van het verkregene een heilzaam gebruik maakt. Menig dapper Krijgsman b. v. kan een gierig, of wel een verkwistend huisvader zijn. Maar de ongelijkheid der fortuinen wordt getemperd door liefde tot den naaste; door zucht om anderen in zijne welvaart te doen deelen; door vertrouwen op het woord van Hem die gezegd heeft, dat hij die den armen leent geenszins zal gebrek hebben.

De klachte van overbevolking grondt zich ook doorgaans meer op de vooruitberekening van eene preſumptive vermeerdering des menschdoms, dan op reeds beſtaande feiten. Men ſtelt zich zelven eene eeuwige during van den tegenwoordigen ſtaat van zaken voor, en vraagt, hoe hetgeen heden dragelijk is, over een tijdperk van zooveel of zooveel jaren te dragen zal zijn. Deze zorg is ijdel. De toekomst behoort alleen Gode toe. Hij alleen kent ze en kan er in voorzien. Is de ſtaat van zaken *thans* zóó, dat zelfs bij onderling liefdebetoon, wijze vlijt, en ijvervolle werkzaamheid, hier of daar eene overbevolking zou moeten gerekend worden plaats te hebben? In de meeste gevallen zal men *Neen* moeten antwoorden. Men werke dan liever om, door geloof, die liefde te doen geboren worden welke zoo gaarne velen beweldadigt; en waar alle werkzaamheid in den geest des waren Evangeliums onvoldoende mocht zijn, zal God zelf de anders zoo ſchadelijke, zoo gevaarlijke, zoo moeielijke landsverhuizingen niet alleen gemakkelijk, maar ook dienstbaar maken aan zijne genadige bedoelingen, zoowel voor den landverhuizer zelven, als voor de ſtreken waar hij aanlandt. Doch, in welk eenen geest zijn tot nog toe zulke landverhuizingen bewerkſtelligd! Hoe weinig dus, dat men er zegen op mochte verwachten. Hoe weinig in de vreeze Gods, tot zijne eer, tot uitbreiding van zijn koningrijk. Is het dan wonder zoo zij mislukken?

Het is dus zeker, dat het beweerde, als of er te veel menſchen zijn, een beklagenswaardig bewijs is van gevoelens, welke tegen de ware belangen eens volks en derzelver behartiging indruiſchen. En wanneer men deze bedenking hoort maken door menſchen, die het hoogst opgeven van philanthropie of menschlievendheid, gelijk niet zelden gebeurt, dan ziet men hoe weinig die menschlievendheid vermag, welke niet uit het geloof voortkomt; niet ſteunt in het vertrouwen op Hem, die ganſche ſcharen voedde met weinige brooden en vischkens.

Een der verderfelijkſte gevolgen van dezen ſchrik voor overbevolking is de bemoeilijking van het huwelijk. De verwoesting, die in de openbare zedelijkheid eens volks door de maatregelen die hiertoe ſtrekken geboren wordt, is onbeſchrijfelijk. Want naar mate men de huwelijken bemoeilijkt, naar die zelfde mate maakt men de ontucht algemeen, en vermindert door deze algemeenheid de waardering en heiligheid des huwelijks; en met de heiligheid van den echt verdwijnt al wat nog in de menſchelijke zamenleving van geluk en reinheid overbleef. Ontucht en werkeloosheid gaan altoos hand aan hand, en de laatſte grenst aan armoede en gebrek. Waar het huwelijk zijne onſchendbaarheid verliest, wordt de mensch meer en meer verdierlijkt; en waar de wellust geen palen meer kent, daar vertoont ook de wreedheid hare gruwzame klaauwen. Onderlinge verdelging volgt gewoonlijk op de verbreking van de banden der huisgezinnen, wier vastigheid in den echtknoop berust.

Het beweren *dat er te vele menſchen zouden zijn* vloeit dus voort uit onkennis aan den weg die tot het ware geluk eens volks leidt; gaat gepaard met wantrouwen aan God; rust dikwijls op een laakbare zucht tot vooruitloopen en kan niet anders dan nadeelige gevolgen hebben.

TE AMSTERDAM, BIJ G. VAN PEURSEM, IN DE NIEUWE SPIEGELSTRAAT BIJ DE KERKSTRAAT.